

ختم قرآن در فرهنگ اسلامی

۲۱۸مین سمینار علمی کانون زبان قرآن

۱۴۰۲/۱۲/۲۴

مهندس محمدصادق حامدی

تعریف

• ختم قرآن، قرائت قرآن از ابتدا تا انتها با آدابی خاص

ختم قرآن در عهد نبی

اصطلاح ختم قرآن به دوران پیامبر اکرم بازمی‌گردد

كان النبي صَلَّى الله عليه وآله و سلم قد أمر عبد الله بن عمرو بن العاص، بأن يختم القرآن في كل سبع ليال، أو ثلاث، مرة. وقد كان يختمه في كل ليلة.

ان ممن يختم القرآن، و رسول الله حي، عثمان بن عفان، و علي بن أبي طالب، و عبد الله بن مسعود

جعفر مرتضى عاملی، حقائق هامة حول القرآن الكريم، قم ۱۴۱۰؛ ص ۷۱-۷۴

نکات قابل توجه

• ختم قرآن برای افراد مختلف بسته به میزان
آموخته‌های آنان از قرآن مفهومی متغیر داشته
است.

ختم القرآن الی حیث تعلّم

اصول کافی، ج ۲، ص ۴۴۸

موسسه فرهنگی هنری کانون نشر و ترویج زبان قرآن

نکات قابل توجه

- همچنین مسئله زمان لازم برای ختم قرآن مورد بحث بوده است.

مدّت زمان

• من قرأ القرآن في اقلّ من ثلاثٍ لم يفقههُ ... ذلك لأنّ الزيادة عليه تمنعهُ الترتيل

ختم قرآن در کمتر از سه روز یا یک هفته ممدوح نیست

احمد بن حنبل، ج ۱۰، ص ۲۴؛ ابوداود، ج ۲، ص ۵۴-۵۶؛ کلینی، ج ۲، ص ۶۱۸-۶۱۹؛ متقی، ج ۱، ص ۶۰۶

موسسه فرهنگی هنری کانون نشر و ترویج زبان قرآن

ویژه بودن ماه مبارک رمضان

• سی تا چهل بار ختم قرآن در ماه رمضان به
گونه‌ای ویژه مجاز دانسته شده است.

موسسه فرهنگی هنری کانون نشر و ترویج زبان قرآن

دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فَقَالَ لَهُ أَبُو بَصِيرٍ جُعِلَتْ فِدَاكَ أَقْرَأُ الْقُرْآنَ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ فِي لَيْلَةٍ فَقَالَ لَا قَالَ فِي لَيْلَتَيْنِ
قَالَ لَا قَالَ فِي ثَلَاثٍ قَالَ هَا وَ أَشَارَ بِيَدِهِ ثُمَّ قَالَ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ إِنَّ لِرَمَضَانَ حَقًّا وَ حُرْمَةً لَا يُشَبِّهُهُ شَيْءٌ مِنَ الشُّهُورِ وَ كَانَ
أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ ص يَقْرَأُ أَحَدُهُمُ الْقُرْآنَ فِي شَهْرٍ أَوْ أَقَلٍّ إِنَّ الْقُرْآنَ لَا يُقْرَأُ هَذْرَمَةً وَ لَكِنْ يُرْتَّلُ تَرْتِيلاً فَإِذَا مَرَرْتَ بِآيَةٍ فِيهَا ذِكْرُ
الْجَنَّةِ فَقِفْ عِنْدَهَا وَ سَلِ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ الْجَنَّةَ وَ إِذَا مَرَرْتَ بِآيَةٍ فِيهَا ذِكْرُ النَّارِ فَقِفْ عِنْدَهَا وَ تَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ.

موسسه فرهنگی هنری کانون نشر و ترویج زبان قرآن

اصول کافی، ج ۲، ص ۶۱۷

عجایب ختم قرآن

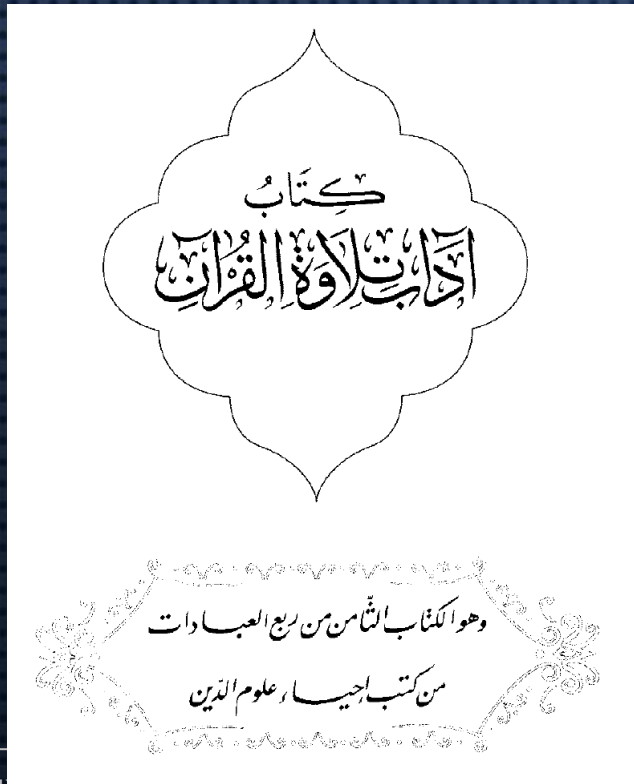
• یک شبانه روز

• یک نماز

• یک رکوع

امام محمد غزالی و ختم قرآن

- معتقد است برای عابدان و سالکانِ عملی شایسته نیست که کمتر از دو ختم قرآن در هفته داشته باشد اما سالکانِ قلبی و نیز مشتغلان به نشر علم می‌توانند هفته‌ای یک ختم داشته باشند و افراد اهل تأمل و تفکر می‌توانند قرآن را در یک ماه ختم کنند تا تأمل و تدبر لازم را در آیات داشته باشند.

امام محمد غزالی و تقسیم سورہا

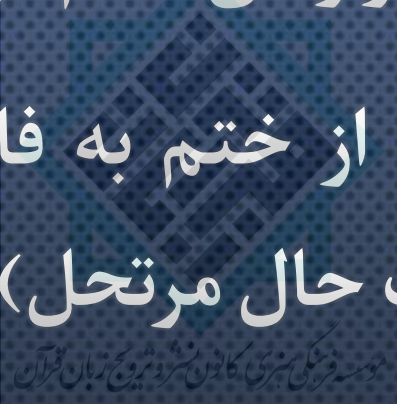
أَمَّا مَنْ خَتَمَ فِي الْأُسْبُوعِ مَرَّةً . . فَيَقْسِمُ الْقُرْآنَ سَبْعَةَ أَحْزَابٍ ، فَقَدْ حَزَّبَ
الصَّحَابَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ الْقُرْآنَ أَحْزَاباً^(۱) ، فَرُوِيَ أَنَّ عَثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
كَانَ يَفْتَحُ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ بِ(الْبَقَرَةِ) إِلَى (الْمَائِدَةِ) ، وَلَيْلَةَ السَّبْتِ
بِ(الْأَنْعَامِ) إِلَى (هُودٍ) ، وَلَيْلَةَ الْأَحَدِ بِ(يُوسُفَ) إِلَى (مَرْيَمَ) ، وَلَيْلَةَ
الْاِثْنَيْنِ بِ(طه) إِلَى (طه) مُوسَى وَفِرْعَوْنَ) ، وَلَيْلَةَ الثَّلَاثَاءِ
بِ(الْعَنْكَبُوتِ) إِلَى (ص) ، وَلَيْلَةَ الْأَرْبَعَاءِ بِ(تَزِيلُ) إِلَى (الرَّحْمَنِ) ،
وَيَخْتَمُ لَيْلَةَ الْخَمِيسِ^(۲) .

امام محمد غزالی و تقسیم سوره‌ها

وابن مسعودٍ كانَ يقسمُهُ سبعةَ أقسامٍ لا على هذا الترتيبِ^(۳) .

وقيلَ : أحزابُ القرآنِ سبعةٌ : فالحزبُ الأوَّلُ : ثلاثُ سورٍ ، والحزبُ الثاني : خمسُ سورٍ ، والحزبُ الثالثُ : سبعُ سورٍ ، والرابعُ : تسعُ سورٍ ، والخامسُ : إحدى عشرةَ سورةً ، والسادسُ : ثلاثُ عشرةَ سورةً ، والسابعُ : المفصلُ منَ (سورةِ ق) إلى آخرِهِ . فهكذا حزَّبَهُ الصحابةُ رضوانُ اللهِ عليهم ، وكانوا يقرؤونه كذلك ، وفيهِ خبرٌ عن رسولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عليه وسلَّمَ^(۴) ،

آداب ختم قرآن

- روزه‌داری در زمان ختم قرآن
- افتتاح پس از ختم به فاتحة الكتاب و ۵ آیه ابتدای بقره (قرائت حال مرتحل)

موسسه فرهنگی هنری کانون نشر و ترویج زبان قرآن
- ختم در جمع خانواده
- ختم در روز جمعه

فضیلت ختم قرآن

- امام صادق (ع): الفاتح الخاتم الذى يفتح القرآن و يختمه،
فله عند الله دعوة مستجابة.
- امام باقر (ع): من ختم القرآن بمكة لم يمت حتّى يرى
رسول الله و يرى منزله من الجنة

فاقرؤا ماتیسر منه

فاقرؤا ماتیسر من القرآن

ورتل القرآن ترتیلاً

مؤسسه فرهنگی هنری کانون نشر و ترویج زبان قرآن

جمع بندی

کیفیت

و جعل

بین

ذلک

سبیلا

کمیت

جمع بندی

ختم به معنای پایان
آموزش قرآن کریم

ختم به معنای پایان
تلاوت از ابتدا تا انتها

وقتی ابن عباس قرآن را نزد ابی بن کعب ختم کرد، ابی به او تعلیم داد دوباره سوره حمد و پنج آیه اول سوره بقره را بخوان، زیرا هنگامی که من نیز قرآن را نزد پیامبر اکرم ختم کردم، آن حضرت این را به من تعلیم داد

مَنْ خَتَمَ الْقُرْآنَ فَكَأَنَّمَا أُدْرِجَتْ النُّبُوءَةُ بَيْنَ
جَنْبَيْهِ، وَلَكِنَّهُ لَا يُوحَى إِلَيْهِ؛

دعای چهل و دوّم صحیفه سجّادیّه

اللّهُمَّ إِنَّكَ أَعْنَتَنِي عَلَى خَتْمِ كِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَهُ نُورًا، وَ جَعَلْتَهُ مُهَيِّمًا عَلَى كُلِّ كِتَابٍ أَنْزَلْتَهُ، وَ فَضَّلْتَهُ عَلَى كُلِّ حَدِيثٍ قَصَصْتَهُ. وَ فُرْقَانًا فَرَقْتَ بِهِ بَيْنَ حَلَالِكَ وَ حَرَامِكَ، وَ قُرْآنًا أَعَرَبْتَ بِهِ عَنْ شَرَائِعِ أَحْكَامِكَ وَ كِتَابًا فَصَّلْتَهُ لِعِبَادِكَ تَفْصِيلًا، وَ وَحْيًا أَنْزَلْتَهُ عَلَى نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ - صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - تَنْزِيلًا. وَ جَعَلْتَهُ نُورًا نَهْتَدِي مِنْ ظُلَمِ الضَّلَالَةِ وَ الْجَهَالَةِ بِاتِّبَاعِهِ، وَ شِفَاءً لِمَنْ أَنْصَتَ بِهِمُ التَّصَدِيقِ إِلَى اسْتِمَاعِهِ، وَ مِيزَانَ قِسْطٍ لَا يَحِيفُ عَنِ الْحَقِّ لِسَانُهُ، وَ نُورَ هُدًى لَا يَطْفَأُ عَنِ الشَّاهِدِينَ بُرْهَانُهُ، وَ عَلَمَ نَجَاةٍ لَا يَضِلُّ مَنْ أَمَّ قَصْدَ سُنَّتِهِ، وَ لَا تَنَالُ أَيْدِي الْهَلَكَاتِ مَنْ تَعَلَّقَ بِعُرْوَةِ عِصْمَتِهِ.